

Not

Sened-i İttifak, her ne kadar uygulanamamış bir belge olsa da hukuki bakımdan padişahın yetkilerini kısıtlamış ve mutlak otoritesini sınırlandırmıştır.

Tanzimat Fermanı (1839)

- ▶ **Hariciye Nazırı Mustafa Reşid Paşa; Tanzimat Fermanı'nı 3 Kasım 1839'da Gülhane Meydanı'nda** yüksek rütbeli devlet adamları, ulema, Rum ve Ermeni patrikleri, hahambaşı, esnaf temsilcileri ve sefirlerin de hazır bulunduğu bir törende okumuştur.
- ▶ Töreni Gülhane Kasrı'ndan izleyen Sultan Abdülmecit, ilan edilen hususlara uyacağına dair Hırka-i Şerif Dairesi'nde yemin etmiştir.

Fermanın İlan Edilme Nedenleri

- 1840 Londra Konferansı'nda azınlık sorununun gündeme gelmesini engellemek
- Mehmet Ali Paşa sorununu çözmek amacıyla toplanan Londra Konferansı'nda Osmanlı lehine kararlar alınmasını sağlamak
- Avrupalı devletlerin azınlıkları bahane ederek iç işlere karışmasını engellemek
- Azınlıkların isyan etmesini engellerek imparatorluğun bütünlüğünü korumak

Tanzimat Fermanı'nın Önemli Maddeleri

- Müslüman ve Hristiyan bütün tebaanın can güvenliği, malı, ırzı ve namusu korunacaktır.
- Vergi, herkesin gücü oranında tahsil edilecektir.
- Askerlik tüm Osmanlı tebaası için zorunlu olacak, askerlik süresi dört veya beş yıl olarak belirlenecektir.
- Hiç kimseye yargılanmadan ölüm cezası verilmeyecek, herkes malını mülkünü istediği gibi tasarruf edebilecektir.
- Ülkenin harap olmasına yol açan rüşveti önlemek amacıyla etkili bir kanun hazırlanacaktır.

Not

Tanzimat Fermanı'yla padişah, hukukun üstünlüğünü kabul etmiş ve bu olay anayasal rejim yolunda atılan ilk adım olmuştur. Ayrıca Tanzimat Fermanı, modernleşmeyi devlet siyaseti hâline getiren resmî bir belgedir.

Islahat Fermanı (1856)

- ▶ Osmanlı Devleti, 3 Kasım 1839'da ilan ettiği Gülhane Hatt-ı Hümayunu ile bütün Osmanlı tebaasının kanun önünde eşit sayıldığını ve herkesin devletin güvencesi altında olduğunu açıklamıştır.

- ▶ Ancak Avrupalı devletler, bu fermanı yeterli bulmamış ve Osmanlı Devleti'nde Müslümanlarla gayrimüslimler arasında bazı siyasi ve hukuki farklılıklar olduğunu ileri sürmüştür.
- ▶ Avrupalı devletlerin daha köklü reformlar yapılması talepleri sonucunda, Osmanlı tarihinde önemli bir yere sahip olan Islahat Fermanı hazırlanmıştır.
- ▶ Islahat Fermanı'nda gayrimüslimlere, vatandaşlık hukuku açısından Müslümanlarla tam eşitlik sağlayan önemli haklar verilmiş ve böylece Avrupalı devletlerin, Osmanlı'nın iç işlerine müdahalesi önlenmek istenmiştir.
- ▶ Islahat Fermanı'nın, Paris Antlaşması maddeleri arasında yer alması, bu fermanın siyasi nitelikli olduğunu göstermektedir.

Fermanın İlan Edilme Nedenleri

- Avrupalı devletlerin Osmanlı'nın iç işlerine karışmasını engellemek
 - Milliyetçilik fikirlerinden dolayı azınlıkların isyan etmesini engellemek
 - Paris Barış Konferansı'ndan Osmanlı Devleti lehine karar çıkmasını sağlamak
- Islahat Fermanı, Paris Kongresi'nin başlamasından sonra İstanbul'da 18 Şubat 1856 tarihinde yabancı devlet temsilcilerinin de katıldığı bir törenle ilan edilmiştir.

Islahat Fermanı'nın Önemli Maddeleri

- Tanzimat Fermanı kararları, bu fermanla yenilenecek ve uygulanması için gerekli önlemler alınacak.
- Müslümanlar ile gayrimüslimler kanun önünde eşit olacak.
- Patrikhanelerde yeni meclisler kurulacak ve verecekleri kararlar Bâbîâli tarafından onaylandıktan sonra yürürlüğe girecek.
- Hükûmetten izin almak şartıyla gayrimüslimler şehir ve kasabalarda bulunan kilise, manastır, mezarlık, okul, hastane gibi kurumlarını tamir ettirebilecek veya yeniden yaptırabilecek.
- İrk, din, dil farkı gözetilmeden hiçbir mezhep diğerine üstün sayılmayacak.
- Hiç kimse din değiştirmeye zorlanmayacak.
- Devlet hizmetlerine, askerliğe ve okullara ayırım gözetmeksizin tüm tebaa kabul edilecek.
- Bütün milletler okul açabilecek.
- Cizye vergisi kaldırılacak, gayrimüslimler askerlik yapacak gitmeyenler ise askerlik bedelini nakit olarak ödeyecek.

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI

- Tebaanın eşit ve serbest şekilde ticari ve ekonomik girişimlerde bulunabilmesi sağlanacak.
- Mahkemeler herkese açık olacak, hapishaneler ıslah edilecek.
- Müslümanlar ile gayrimüslimler arasındaki davaları görmek için karma mahkemeler kurulacak, gayrimüslimlerin şahitlikleri kabul edilecek ve herkes kendi inancına göre yemin edebilecek. Yazışmalarda, halkın ve memurların söyleminde gayrimüslimleri aşağılayan tabirler kullanılmayacak.
- Yabancılar da Osmanlı Devleti sınırları içerisinde mülk sahibi olabilecek.
- İltizam usulü kaldırılacak, bütün Osmanlı tebaası din ve mezhebi ne olursa olsun aynı vergiyi ödeyecek.
- Bu fermanla gayrimüslimler üzerindeki nüfuzlarını artıran Avrupalı devletler; Osmanlı topraklarında siyasi, ekonomik, hukuki ve kültürel alanlarda yeni hak ve çıkarlar sağlamıştır.

● I. Meşrutiyet ve Kanun-ı Esasî'nin İlanı (23 Aralık 1876)

- Meşrutiyet: Padişahın yetkilerinin anayasal yollarla sınırlandırıldığı ve halk meclisi ile denetlendiği bir yönetim şeklidir.
- Abdülaziz'den sonra Genç Osmanlıların desteğiyle tahta geçen II. Abdülhamit sadrazam Mithat Paşa'ya verdiği söz gereğince 23 Aralık 1876'da **ilk Osmanlı anayasası** olan Kanun-ı Esasî'yi ilan etmiştir.

Not

I. Meşrutiyet'in ilanında Genç Osmanlılar (Jön Türkler) etkili olmuştur.

Meşrutiyet'in ve Kanun-ı Esâsî'nin İlan Edilme Nedenleri

- Azınlık isyanlarını sona erdirmek
- İmparatorluğun bütünlüğünü korumak
- Avrupalı devletlerin Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmasını engellemek
- Osmanlı'nın Balkanlardaki topraklarının geleceğiyle ilgili İstanbul'da toplanan Tersane Konferansı'nda kendi aleyhine kararlar alınmasını engellemek

Kanun-ı Esasî'nin Bazı Maddeleri

- Osmanlı Devleti'nin mevcut idari bölgeleriyle merkeze bağlı ve imtiyazlı eyaletleri, bölünmez bir bütündür. Ayrılık kabul etmez.
- Padişah kutsaldır ve icraatlarından dolayı sorumlu tutulamaz.

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGİ STRATEJİSİ (1774-1914)ÜNİTE
17

- Vekillerin tayin ve azli, yabancı devletlerle sözleşme yapılması, savaş ve barış ilanı, kara ve deniz kuvvetlerinin kumandası, Meclis-i Umûminin toplanması ve tatili, Heyet-i Mebusan'ın feshi padişahın mutlak haklarındandır.
- Matbuat, kanun dairesinde serbesttir.
- Müsadere, angarya ve işkence yasaktır.
- Meclis-i Umûmi üyeleri, düşünce ve beyanlarında özgürdür; meclisteki konuşmaları ve görüşleri için haklarında soruşturma açılmaz.
- Kanun teklifi Heyet-i Vükela'ya aittir.
- İlk Osmanlı Meclis-i Umûmisi, 115'i Meclis-i Mebusan ve 26'sı da Meclis-i Âyandan olmak üzere 141 üyeye 19 Mart 1877'de Dolmabahçe Sarayı'nda toplanmıştır.

I. Meşrutiyet'in İlanının Sonuçları

- Osmanlı Devleti'nde **ilk kez anayasal yönetime** geçilmiştir.
- Halk ilk kez yönetime ortak olmuştur.
- Ülkede ilk kez seçimler yapılarak **Mebusan Meclisi** açılmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde ilk kez rejim değişikliği yaşanmıştır.
- Osmanlı Devleti'nde azınlık milletvekillerinin meclisteki uzlaşmaz tavırlarını sorun eden II. Abdülhamit 93 Harbi'ni bahane göstererek 13 Şubat 1878'de Kanun-ı Esasî'nin kendisine verdiği yetkiye dayanarak Mebusan Meclisi'ni kapatıp meşrutiyete son vermiştir.

Not

1876'da Kanun-ı Esasî'nin ilanından, Sultan II. Abdülhamid'in medisi tatil edip Kanun-ı Esasî'yi askıya aldığı 1878 yılına kadar geçen dönem Osmanlı tarihinde **I. Meşrutiyet Dönemi** olarak anılır.

● II. Meşrutiyet (1908) ve Siyasi Partiler

- I. Meşrutiyet'e son verilmesinden sonra Osmanlı aydınları harekete geçerek İttihat ve Terakki Cemiyeti kurmuşlar ve anayasayı tekrar yürürlüğe koydurmayı ve meşrutiyet yönetimine geçmeyi amaçlamışlardır.

Not

II. Meşrutiyet'in ilanında İttihat ve Terakki Cemiyeti etkili olmuştur.

- İç politikada İttihat ve Terakkiciler II. Abdülhamit'e karşı meşrutiyetin ilanı konusunda politikalar izlerken, dış politikada ise İngiltere ve Rusya arasında **Reval Görüşmeleri (1908)** yapılmaktaydı.
- Reval Görüşmelerinde Osmanlı Devleti'ndeki azınlıklar ve Balkan topraklarının geleceğiyle ilgili kararlar alınmış ve bu gelişmelerden haberdar olan İttihat ve Terakkiciler Osmanlı Devleti'nin Balkanlarda kalan son topraklarını da kaybedeceği düşüncesi ile ayaklanma çıkarmışlardır.
- Enver Bey ve Kolağası Niyazi Bey'in Balkanlarda başlattıkları isyanlar kısa sürede büyümüş, bu durum sonucunda otoriteyi yeniden sağlamak isteyen II. Abdülhamit meşrutiyeti tekrar ilan etmiştir.

Not

II. Meşrutiyet'in ilanı sırasında karışıklıklardan yararlanan,

- Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmiş,
- Avusturya Macaristan Bosna-Hersek'i,
- Yunanistan da Girit'i ilhak etmiştir.
- İttihat ve Terakki Cemiyetinin etkin olduğu II. Meşrutiyet Dönemi'ndeki ilk meclis, 275 milletvekiliyle 17 Aralık 1908'de açılmıştır.
- 1909 yılındaki anayasa değişikliği ile siyasal örgütlenme ve toplantı hakkı tanınmış ve Türk demokrasi tarihinde gerçek anlamıyla siyasi partiler kurulmaya başlanmıştır.

II. Meşrutiyet Dönemi'nde Kurulan Siyasi Partiler

İttihat ve Terakki Fırkası
Ahrar Fırkası
Osmanlı Demokrat Fırkası
İttihad-ı Muhammedi Fırkası
Mutedil Hürriyetperveran Fırkası
Islahat-ı Esasiye Osmaniye Fırkası
Ahali Fırkası
Osmanlı Sosyalist Fırkası
Hürriyet ve İtilaf Fırkası
Millî Meşrutiyet Fırkası

● OSMANLI DEVLETİ'NDE DARBELER

● 1876 Darbesi

- Genel anlamda darbe, ordunun ya da devlet içindeki siyasi elitlerin örtük ve yasadışı yöntemlerle mevcut hükümeti değiştirmesi olarak tanımlanır.
- 1876 Darbesi, Osmanlı Türk tarihinde darbe tanımlamasına uyan ilk siyasi hareket olmuştur.

- Meşrutiyet yanlısı Yeni Osmanlılardan oluşan devlet adamları **Sultan Abdülaziz'i tahttan indirerek yerine V. Murat'ı tahta çıkartmışlardır.**

Not

Sultan Abdülaziz, devlet adamlarınca görevden alınan ilk padişahtır.

- V. Murat'ın rahatsızlığının artması ve padişahın tam olarak iyileşemeyeceğinin rapor edilmesi üzerine bu belirsizlik ortamında Abdülhamit, devlet ileri gelenlerine tahta çıkarıldığı takdirde anayasayı ilan edeceğini bildirmiştir.
- Bunun üzerine Mithat Paşa, II. Abdülhamit ile bir görüşme yapmıştır. Görüşme sonrasında 31 Ağustos 1876 günü bir fetva ile **V. Murat tahttan indirilerek yerine Sultan II. Abdülhamit padişah** olmuştur.

Not

V. Murat'ı yeniden tahta geçirmek isteyen Ali Suavi, 20 Mayıs 1878'de Rumeli göçmenleriyle Çırağan Sarayı'nı basmıştır. Tarihe Çırağan Vakası olarak geçen bu olayda Yedisekiz Hasan Paşa, Ali Suavi'yi öldürmüş ve baskın başarısız olmuştur.

1908 Darbesi

- II. Meşrutiyet'in 1908 yılında ilanı sürecinde yaşanan toprak kayıpları iç politikada huzursuzluklar ortaya çıkarmıştır.
- Meşrutiyet'in ilanında etkin rol oynayan İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne olan muhalefet giderk artmıştır.
- Muhalef bir gazete olan Serbestî'nin başyazarı Hasan Fehmi'nin Nisan 1909'da suikaste uğraması, bütün tepkileri İttihat ve Terakki'ye yönlendirmiştir.
- İç politikada yaşanan gerilimlerden dolayı ve rejim karşıtlarının kışkırtmalarından dolayı Avcı Taburları İstanbul'da Mebusan Meclisi'nin önüne gelerek isyan başlatmışlardır.
- 13 Nisan 1909'da alaylı askerler ve medrese öğrencilerinin birlikte gerçekleştirdiği darbe girişimi sonuçsuz kalmıştır.

Not

13 Nisan 1909 tarihinde yaşanan bu olay, Rûmî 31 Mart 1325 tarihine denk geldiği için **31 Mart Vakası** olarak adlandırılmıştır.

- İsyanın etkisini artırması üzerine komutanlığını Mahmut Şevket Paşa'nın yaptığı, **Mustafa Kemal'in de kurmay başkanlığını yaptığı Hareket Ordusu**, Selanik'ten İstanbul'a gelerek ayaklanmayı bastırmıştır.

TYT - AYT

TARİH
VIDEO DERS KİTABI

- İsyanın bastırılması sonrası isyanda rolü olduğu gerekçesiyle **II. Abdülhamit tahttan indirilerek yerine kardeşi V. Mehmet Reşad tahta çıkarılmıştır.**

I. Meşrutiyet'in İlanı Sonrası 1909'da Yapılan Yenilikler

- Padişahın sürgün yetkisi kaldırılmıştır.
- Hükümet padişaha karşı değil, meclise karşı sorumlu hale getirilmiştir.
- Padişahın veto hakkı sınırlandırılmıştır.
- Basın üzerindeki sansür kaldırılmıştır.

● 1913 Darbesi

- 31 Mart Ayaklanması'nın bastırılmasından sonra İttihat ve Terakki Fırkası mecliste ve hükümette kontrolü eline almıştır.

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE DENGİ STRATEJİSİ (1774-1914)ÜNİTE
17

- Ancak Halâskâr Zâbitân (Kurtarıcı Subaylar) adıyla bir araya gelen subaylar Arnavutluk İsyanı ve Trablusgarp Savaşı'ndaki başarısızlıkları nedeniyle hükümeti istifa etmek zorunda bırakmışlardır.
- İktidarı tekrar ele geçirmek isteyen İttihatçılar I. Balkan Savaşı'ndaki yenilgiyi bahane ederek harekete geçmiştir.
- İttihat ve Terakkinin ileri gelenleriyle birlikte 23 Ocak 1913 günü Bâbıâli'ye doğru yola çıkan Enver ve Talat beylerin baskısı ile sadrazam Kâmil Paşa istifa etmek zorunda kalmıştır. Sultan V. Mehmet Reşad, İttihatçıların teklif ettiği Mahmud Şevket Paşa'yı sadrazam tayin etmiştir.
- Bâbıâli Baskını'yla iktidarı ele geçiren İttihat ve Terakki, I. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar ülkeyi tek partili bir rejimle yönetmiştir.

● OSMANLI DEVLETİ'NDE DAĞILMAYI ÖNLEMİYE YÖNELİK ORTAYA ÇIKAN FİKİR AKIMLARI

Fikir Akımı	Savunucuları	Temel Düşüncesi	Etkili Olduğu Dönem	Özelliği
Osmanlıcılık	•Genç Osmanlılar (Jön Türkler) •Ziya Paşa •Mithat Paşa •Namık Kemal	Eşitlik	Tanzimat Dönemi I. Meşrutiyet Dönemi	Milliyetçilik akımına karşı önlem olarak savunulmuş, ancak azınlıkların isyan ederek ayrılmasıyla geçerliliğini yitirmiştir.
İslamcılık (Ümmetçilik)	•II. Abdülhamit •Mehmet Akif	Müslümanların Birliği	İstibdat Dönemi	I. Dünya Savaşı'nda Arapların İngilizlerle işbirliği yapması ile geçerliliğini yitirmiştir.
Türkçülük	•Ziya Gökalp •Mehmet Emin Yurdakul •Yusuf Akçura •Ömer Seyfettin	Türk Birliği	II. Meşrutiyet Dönemi	Fransız İhtilali sonrası yayılan milliyetçilik fikirlerinin Türk toplumuna yansıyan şeklidir. Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasında etkili olmuştur.
Batıcılık	•Tevfik Fikret •Abdullah Cevdet	Avrupa'nın örnek alınması	Lale Devri Sonrası Tüm Dönemler	Osmanlı Devleti'ni geliştirmek ve kalkındırmak amaçlanmış, ancak Yeni Türk Devleti'nin temel taşlarından biri olmuştur.

Not

Türkçülük fikrinin savunucularından **Yusuf Akçura**, Türk siyasi hayatında “**Üç Tarz-ı Siyaset**” adlı makalesiyle meşhur olmuştur.